รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียม ในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล*

A Model for Developing Educational Management by Using Remote Media Via Satellite in the Small-Sized Schools to Become Effectiveness

[1]ปิยนารถ สาระวงศ์, ชวนคิด มะเสนะ และวิเศษ ภูมิชัย

[1]Piyanart Sarawong, Chuankid Masena and Wiset Phumichai

[1]มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

[1]Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

[1]Corresponding Author's Email: piyanat.kG60@gubru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานการจัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล 2) สร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาจัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล 3) ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาจัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล และ 4) นำเสนอรูปแบบการพัฒนาจัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ครูประจำชั้น รวม 468 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาเป็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูประจำชั้น จำนวน 6 คน ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มเป้าหมายในการทดลองใช้รูปแบบ 1 โรงเรียน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการประเมินผลรูปแบบเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 21 คน โดยการประชุมกลุ่ม

ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานการจัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล อยู่ในระดับคุณภาพปานกลาง 2) ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบและผลการตรวจสอบองค์ประกอบหลักของรูปแบบ มีความเหมะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยความเหมาะสม 4.57 ส่วนค่าเฉลี่ยความเป็นไปได้ 4.94 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบหลังการทดลองมีระดับคุณภาพอยู่ในระดับดีมากสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ผลนำเสนอรูปแบบ การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ผลการวิจัยยังยืนยันแนวคิดที่ว่าหลักการสำคัญที่ใช้ในการวางแผนการดำเนินงานโดยวงจรคุณภาพเดมมิ่ง และการใช้รูปแบบอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อการพัฒนาโรงเรียนมีคุณภาพได้มาตรฐานและพัฒนาสู่ความเป็นเลิศอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: รูปแบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม; การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อทางไกล; สถานศึกษาขนาดเล็ก

---

*Received August 10, 2020; Revised December 19, 2021; Accepted December 21, 2021

Abstact

The research article consisted of the following objectives: 1) to study the basic information of the effective educational management by using satellite-based distance learning in the small-sized schools; 2) to create and develop a model for the development of effective educational management by using satellite-based distance learning in the small-sized schools; 3) to experiment a model for the development of effective educational management by using satellite-based distance learning in the small-sized schools; and 4) to present a model for the development of effective educational management by using satellite-based distance learning in the small-sized schools. A sample group consisted of school administrators and class teachers, in a total of 468 persons, which were acquired by way of stratified random sampling. The research instrument employed questionnaires. The target group comprised school administrators and class teachers, in a total of 6 persons, which were acquired by mean of in-depth interview. A school was also used as the target group for the experiment. While the target group for evaluating a model consisted of 21 experts obtained by way of focus group discussion.

From the study, it is found as follows: 1) The basic information of the effective educational management by using satellite-based distance learning in the small-sized schools is found to be at a moderate level; 2) The results of creating and developing a model, as well as the results of examining the components of a model, are discovered to be of the highest level of propriety and feasibility. The propriety average is 4.57, while the feasibility average is 4.94; 3) The post-test is found to be at a higher level than pretest with a statistical significance of 0.05 level; and 4) The results of presenting a model are found to be of the highest level of propriety, feasibility, and utilization. The research also asserts that the Deming Cycle used for the operation, as well as the continuing use of a model, can influence the development of schools to be of high quality and capable of effectively developing toward excellence.

Keywords: A Model for Satellite-Based Distance Learning; The Development of Educational Management by Distance Learning Media; Small-Sized Schools

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ให้รู้จักดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องดีงาม สอดคล้องกับความเป็นจริง การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมี

ความสุข เน้นความสำคัญทั้งความรู้คู่คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้บูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา และการจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน (Ministry of Education, 2010) ตลอดจนการศึกษาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาศักยภาพของบุคคลและประเทศชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมยุคปัจจุบัน ประเทศต่าง ๆ มีการแข่งขันกันมาก อาทิ เรื่องสังคมและเศรษฐกิจ เทคโนโลยีการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ และการศึกษาดังนั้น เราควรศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน กล่าวคือ เราต้องศึกษาหาความรู้อย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต ตรงกับพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 เรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Satellite Distance Education Foundation, 2010)

นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ที่ทรงห่วงใยเรื่องการศึกษา โดยเฉพาะการจัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร และด้อยโอกาสให้มีความเสมอภาคกันทางการศึกษา ซึ่งเป็นที่มาของโครงการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม โดยได้เริ่มต้นการออกอากาศเฉลิมพระเกียรติเป็นปฐมฤกษ์เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2538 และขยายมิติทางการศึกษาสู่โรงเรียนปลายทางทั่วประเทศ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กที่ขาดแคลนครูผู้สอนและไม่ครบชั้น กล่าวได้ว่าการจัดการศึกษาทางไกลให้โอกาสที่เท่าเทียมกันแก่บุคคลอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2558 ได้กำหนดให้มีการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกระดับทุกประเภท โดยใช้สื่อการเรียนการสอน เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา (Office of the Basic Education Commission, Ministry of education, 2006) กอปรกับข้อสั่งการของหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เกี่ยวกับเรื่องที่ต้องเร่งรัดดำเนินการในประเด็นการศึกษาที่ต้องพิจารณาแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครูในพื้นที่ห่างไกล โดยรับสัญญาณการจัดการเรียนการสอนจากโรงเรียนวังไกลกังวล ตั้งแต่ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 เป็นต้นไป จึงกำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดทำโครงการขยายผลการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ.2557 (Office of the Basic Education Commission, Ministry of education, 2016)

ในการประเมินผลคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า สถานศึกษาขนาดเล็กที่จัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม มีผลการทดสอบ National Test (NT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่อย่างเด่นชัดเมื่อเปรียบเทียบกับปีการศึกษา 2556 (Bureau of Educational Testing. 2014) ส่วนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2557 พบว่า สถานศึกษาขนาดเล็กที่จัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม มีผลคะแนนเฉลี่ยของระดับชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 ใน 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สูงขึ้นเช่นกัน (Bureau of Educational Testing. 2015) ดังนั้น ในปีการศึกษา 2558 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดแผนการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน โดยกำหนดจัดการประชุมผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครูสถานศึกษาขนาดเล็กปลายทางผ่าน DLTV ในครั้งนี้ เพื่อรายงานผลการขยายผลการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมที่ผ่านมา

จากปัญหาที่พบในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือครูไม่ครบชั้นและครูไม่ตรงวิชาเอก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งเน้นที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก ให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน โดยมุ่งสู่การแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้น ครูสอนไม่ตรงสาขาวิชาเอก ทำให้นักเรียนในสถานศึกษาขนาดเล็กให้ได้รับโอกาสและความเท่าเทียมกับนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่หรือโรงเรียนที่อยู่ในเมืองด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอน ที่มีประสิทธิภาพจากโรงเรียนวังไกลกังวล ทั้งนี้นโยบายคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้ประกาศนโยบายให้สถานศึกษาขนาดเล็ก ยึดการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกล โรงเรียนวังไกลกังวล เป็นต้นแบบการจัดการเรียนรู้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาค้นคว้า รูปแบบพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์สำหรับการขับเคลื่อนนโยบายการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครูของสถานศึกษาขนาดเล็ก อันส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพของผู้เรียนให้ได้มาตรฐานอย่างเท่าเทียมกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานการจัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล
2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาจัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาจัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล
4. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาจัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการทดลองใช้ (Practical Trial) นำข้อมูลมาสังเคราะห์ วิเคราะห์ มี 4 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานการจัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารที่เป็นแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและการสร้างรูปแบบ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มี
2. สำรวจระดับการปฏิบัติในการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษา ขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินสถานศึกษา โดยใช้แบบสำรวจคะแนนสถานศึกษา ขนาดเล็ก

ปี 2561 ซึ่งแบ่งเป็น 6 ด้าน โดยใช้แบบประเมินเดียวกันกับเกณฑ์คุณภาพสถานศึกษาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกล ของกระทรวงศึกษาธิการและแบบประเมินตนเองแบบคัดกรองระดับภูมิภาคด้วยการประเมินสภาพจริงสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ในการสำรวจคะแนนที่ได้รับ

3. สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา และครูประจำชั้น ในสถานศึกษาขนาดเล็กต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จ (Best Practice) จำนวน 3 แห่ง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูประจำชั้น สถานศึกษาขนาดเล็กในเขตตรวจราชการที่ 13 ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดอำนาจเจริญ ปีการศึกษา 2561 รวมทั้งสิ้น 1,559 โรงเรียน ๆ ละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 3,118 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) (Boonchom, 2013)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 25 คนและครูผู้รับประจำชั้น จำนวน 25 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 50 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด เขต 2 จำนวน 18 โรงเรียน และ เขต 3 จำนวน 17 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น จำนวน 25 โรงเรียน

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสัมภาษณ์ จำนวน 6 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และครูประจำชั้น จำนวน 3 คน รวมจำนวน 6 คน ในสถานศึกษาแบบอย่างที่ประสบผลสำเร็จ (Best Practice) จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ 1) โรงเรียนบ้านขามป้อม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 2) โรงเรียนบ้านซำเขียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 3) โรงเรียนบ้านบัววัด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติในการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล ได้แก่ ด้านการดำเนินงานพื้นฐาน, ด้านผู้บริหารสถานศึกษา, ด้านครูผู้สอน, ด้านนักเรียน, ด้านชุมชนและการมีส่วนร่วม และด้านผลลัพธ์

เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนนี้ ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติในการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล เป็นแบบมาตราส่วนประมาณ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

ระยะที่ 2 สร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาจัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างรูปแบบการพัฒนาจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกล ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. ประมวลประเด็นสำคัญที่ได้จากระยะที่ 1 ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์ ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย คือ ประมวลจากการศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติในการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมและความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ข้อเสนอแนะมาสรุปผล ประมวลประเด็นที่สำคัญจากระยะที่ 1 แล้วนำมาร่างองค์ประกอบหลักของรูปแบบระดับการปฏิบัติในการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มี

ประสิทธิผลและจัดทำร่างรูปแบบ ซึ่งองค์ประกอบของร่างรูปแบบประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ และองค์ประกอบย่อย 16 องค์ประกอบ

2. ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยนำร่างรูปแบบมาจัดทำเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 คน

3. ปรับปรุงร่างรูปแบบตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดทำคู่มือ

4. จัดทำคู่มือประกอบการดำเนินการตามรูปแบบระดับการปฏิบัติในการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) คำชี้แจง 3) วัตถุประสงค์การนำรูปแบบไปใช้ 4) ข้อจำกัดในการนำคู่มือไปใช้ 5) วิธีการนำคู่มือไปใช้ 6) วิธีดำเนินการ 7) การประเมินผล 8) เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ 8) บรรณานุกรม

5. จัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และจัดเวทีวิพากษ์ เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ พิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ และประเมินความเหมาะสมของคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบระดับการปฏิบัติในการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 คน ผู้วิจัยทำการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เพื่อให้มีแนวคิดในการบริหารสถานศึกษาพอเพียงอย่างหลากหลาย

6. ปรับปรุงรูปแบบและคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบ ระดับการปฏิบัติในการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ก่อนนำไปทดลองใช้จริง

ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล

การดำเนินการวิจัยในระยะที่ 3 เป็นการนำรูปแบบการพัฒนาจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผลที่ผ่านการสนทนากลุ่ม และจัดเวทีวิพากษ์แล้วมาทดลองใช้จริง โดยมีการดำเนินการ ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายในการทดลองใช้รูปแบบ คือ โรงเรียนชุมชนบ้านท่าบ่อแบง อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประศึกษา เขต 2 ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อนำมาใช้เป็นกรณีศึกษาในเชิงปริมาณ โดยพิจารณาจากการเป็นสถานศึกษาแบบอย่างในการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ระยะที่ 3 นี้ ผู้วิจัยได้นำรูปแบบในระยะที่ 2 มาทดลองปฏิบัติจริง โดยใช้คู่มือประกอบการดำเนินการตามรูปแบบ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในระยะการทดลองใช้รูปแบบ ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตทดลองใช้รูปแบบและเก็บรวบรวมข้อมูล ประชุมชี้แจงกับผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูในสถานศึกษาที่ทดลองใช้รูปแบบเกี่ยวกับปฏิทินการปฏิบัติงาน วิธีการดำเนินการตามคู่มือและวิธีประเมินผลก่อนทดลองและหลังเสร็จสิ้นการทดลอง สถานศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ให้ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรครู เป็นผู้ดำเนินการ ผู้วิจัยมี

ส่วนร่วมในการดำเนินการให้ข้อเสนอแนะ และเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรครูมีความสมัครใจที่จะรับการพัฒนาตามรูปแบบโดยเลือกด้านที่ 1 คือ ด้านปัจจัยพื้นฐานในการทดลองปฏิบัติจริง

ระยะที่ 4 การประเมินผลรูปแบบการพัฒนาระดับการปฏิบัติในการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล

ในขั้นตอนนี้เป็นการประเมินผลรูปแบบโดยการประชุมและสัมภาษณ์กลุ่มผู้ใช้รูปแบบ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะครูผู้ใช้รูปแบบในสถานศึกที่ทดลองใช้รูปแบบ ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการประเมินผลรูปแบบเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูในสถานศึกษาที่ทดลองใช้รูปแบบ จำนวน 21 คน ผู้วิจัยทำการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เพื่อให้มีแนวคิดในการบริหารสถานศึกษาอย่างหลากหลาย พร้อมทั้งให้ข้อมูลเสนอแนะ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสม ความเป็นไปได้และประโยชน์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสม ความเป็นไปได้และประโยชน์ของรูปแบบ และการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ

1. การหาค่าเฉลี่ย (Mean) โดยคำนวณจากสูตรต่อไปนี้ (Boonchom, 2012)

$$\overline{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\overline{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม

N แทน จำนวนตัวอย่างทั้งหมด

2. การหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยคำนวณจากสูตรต่อไปนี้ (Somnuk, 2008)

$$S.D. = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - \left(\sum X\right)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

X แทน คะแนนของแต่ละคน

N แทน จำนวนตัวอย่างทั้งหมด

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานการจัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล พบว่า สาระสำคัญทีสามารถนำไปใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยประกอบด้วย นโยบายการจัดการศึกษาภาครัฐ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบและการประเมินรูปแบบ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องการจัดการเรียนการสอน แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม การพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกล และการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการ

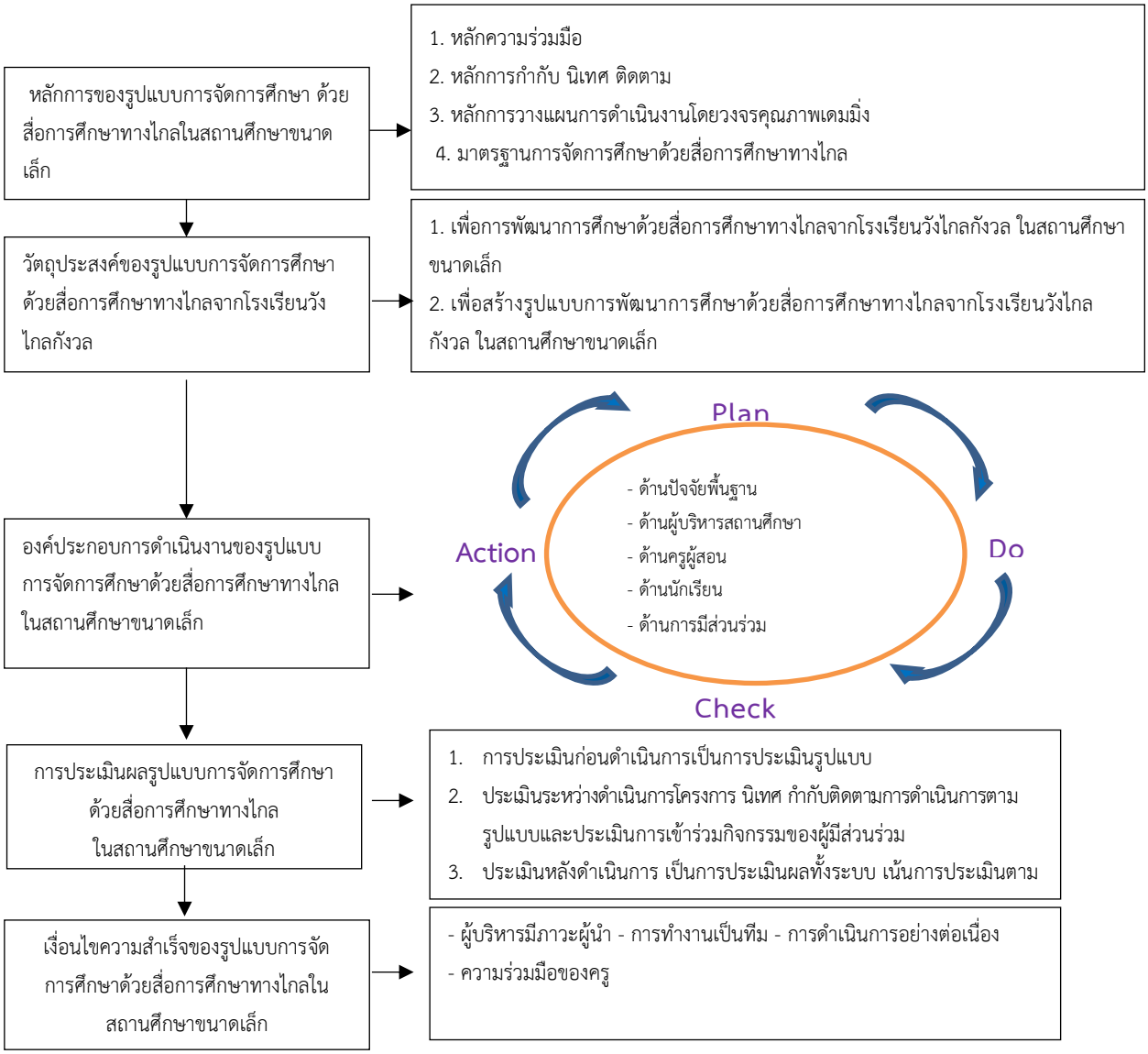
ดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) การนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการใช้แบบสอบถามระดับการปฏิบัติในการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล ผู้วิจัยได้จัดลำดับการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม จำนวน 468 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ที่ได้รับคืนและเป็นแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ที่สุด จำนวน 423 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.38

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาจัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล พบว่า ผลการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสำรวจระดับการปฏิบัติในรูปแบบการพัฒนาจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูประจำชั้น ในรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล จากขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์และวิเคราะห์เป็นร่างองค์ประกอบหลักของรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผลประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ และองค์ประกอบย่อย 16 องค์ประกอบ

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล พบว่า ก่อนการทดลองใช้รูปแบบโดยรวมผลการประเมินอยู่ในระดับคุณภาพพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 68.13 เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบที่มีผลการประเมินสูงสุด คือ ด้านการดำเนินงานพื้นฐาน (72.86) รองลงมา คือ ด้านนักเรียน (71.64) และองค์ประกอบที่มีผลการประเมินต่ำที่สุด คือ ด้านผู้บริหาร (62.34) ส่วนผลการประเมินหลังการทดลองใช้รูปแบบโดยรวมผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 94.47 เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบที่มีผลการประเมินสูงสุด คือ ด้านการดำเนินงานพื้นฐาน (96.48) รองลงมา คือ ด้านนักเรียน (95.32) และองค์ประกอบที่มีผลการประเมินต่ำที่สุด คือ ด้านชุมชนและการมีส่วนร่วม (92.89) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

วัตถุประสงค์ที่ 4 ผลการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาจัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผลพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (= 4.84) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความเหมาะสม (= 4.88) ความเป็นไปได้ (= 4.84) และความเป็นประโยชน์ (= 4.79) อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

องค์ความรู้ใหม่

รูปภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล หลักในการดำเนินการคือ หลักการมีส่วนร่วม หลักการวางแผนการ ดำเนินงานโดยวงจรคุณภาพ (PDCA) ดังนี้

1. หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง การให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน การประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ในการดำเนินงานร่วมกันโดยยึดหลักการเป็นเจ้าภาพงานร่วมกันทุกเรื่องบนฐานความเชื่อที่ว่าความร่วมมือจะเกิดขึ้นหากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ร่วมดำเนินงานทุกขั้นตอน

2. หลักการวางแผนการดำเนินงานโดยวงจรคุณภาพ (PDCA) ของเดมิ่ง (Deming's Quality Cycle) คือ การวางแผน (Planning) การดำเนินการตามแผน (Doing) การตรวจสอบ (Checking) และการนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน (Acting) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ Asawapoom (2015) กล่าวถึงขั้นตอนการดำเนินงานตามวงจรคุณภาพ (PDCA) ดังนี้ 1) การวางแผน (P) โดยมีกิจกรรมสำคัญที่ควร

ดำเนินการคือการกำหนดเป้าหมายหรือมาตรฐานการศึกษา การจัดลำดับความสำคัญของเป้าหมาย การกำหนดแนวทางการดำเนินงาน การกำหนดระยะเวลา การกำหนดงบประมาณ และกำหนดผู้รับผิดชอบ 2) การดำเนินการตามแผน (D) ประกอบด้วย การส่งเสริมสนับสนุน การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและสนับสนุนทรัพยากรการกำกับติดตาม และการนิเทศ 3) ตรวจสอบประเมินผล (C) ประกอบด้วย การวางกรอบการประเมิน การจัดหา หรือจัดทำเครื่องมือ การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การแปลความหมาย การตรวจสอบและปรับปรุงคุณภาพการประเมิน 4) การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน (A) ประกอบด้วยการปรับปรุงงานของบุคลากร การวางแผนในระยะต่อไป และการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ

องค์ประกอบหลักของรูปแบบ รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล มีองค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 ด้านการดำเนินงานพื้นฐาน องค์ประกอบที่ 2 ด้านผู้บริหารสถานศึกษา องค์ประกอบที่ 3 ด้านครูผู้สอน องค์ประกอบที่ 4 ด้านนักเรียน องค์ประกอบที่ 5 ด้านชุมชนและการมีส่วนร่วม องค์ประกอบที่ 6 ด้านผลสำเร็จ

การประเมินผลรูปแบบ การประเมินผลรูปแบบการจัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลในสถานศึกษาขนาดเล็กประกอบด้วย การประเมินก่อนดำเนินการเป็นการประเมินรูปแบบ ประเมินระหว่างดำเนินการโครงการ นิเทศ กำกับติดตามการดำเนินการตามรูปแบบและประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้มีส่วนร่วม ประเมินหลังดำเนินการ เป็นการประเมินผลทั้งระบบ เน้นการประเมินตามสภาพจริง

เงื่อนไขความสำเร็จ การดำเนินงานตามรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผลให้ประสบความสำเร็จ มีเงื่อนไขในการดำเนินการ คือ ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ การทำงานเป็นทีม การดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และการเป็นแบบอย่างที่ดี

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือด้านครู รองลงมา คือด้านผู้บริหารสถานศึกษาและนักเรียน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านผลสำเร็จ ซึ่งสภาพปัญหาดังกล่าวอาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษาขนาดเล็กที่จัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมส่วนใหญ่ยังจัดการเรียนรู้ได้ไม่เต็มตามรูปแบบ มีครูไม่ครบ ชั้นเรียน ขาดแคลนสื่อ อุปกรณ์และงบประมาณในการบริหารจัดการมีไม่เพียงพอ ครูขาดความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศการศึกษาทางไกล ครูยังไม่ได้รับการพัฒนาการสอนจากสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เช่น google, youtube, facebook, website เป็นต้น ประกอบกับสถานศึกษายังไม่มีการจัดทำเอกสาร แผ่นพับ และเว็บไซต์ ในการประชาสัมพันธ์ผลงานดีเด่นสู่ชุมชนและหน่วยงานภายนอกและจัดกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อการศึกษาทางไกล เช่น ศึกษาดูงานจากโรงเรียนต้นทาง ซึ่งสอดคล้องกับ Somboon (2011) ได้ศึกษาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 โดยศึกษาจากประชากรที่เป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่า ได้เพิ่มเติมเนื้อหาให้นักเรียนในคาบเรียน จัดให้ครูควบคุมห้องใน

ขณะที่มีการเรียนการสอน แจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้แก่นักเรียน จัดบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน จัดตารางสอนตามตารางที่ออกอากาศ สนับสนุนให้มีโทรทัศน์พอเพียง ขอสนับสนุนคู่มือจากมูลนิธิไกลกังวล สนับสนุนให้มีจานรับสัญญาณเพียงพอ จัดระบบให้สัญญาณภาพและเสียงชัดเจน และจัดห้องให้มีความเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนปัญหาที่พบมีปัญหาการขัดข้องของกระแสไฟฟ้า นักเรียนเรียนไม่ทันตารางสอนของโรงเรียนไม่ตรงกับที่ออกอากาศ ครูต้นทางสอนเร็ว ครูขาดความเข้าใจในการใช้งานอุปกรณ์ โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามส่วนน้อยได้ให้ข้อเสนอแนะคือ ควรจัดการอบรมให้กับครูผู้ที่ใช้การสอนทางไกล และใช้แผนการสอนของไกลกังวลที่ส่งมา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการสร้างรูปแบบ ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ และองค์ประกอบย่อย 16 องค์ประกอบ มีรายละเอียดดังนี้องค์ประกอบหลักที่ 1 ด้านการดำเนินงานพื้นฐาน ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 1) นโยบายและแผน โดยสถานศึกษามีนโยบายด้านการสนับสนุน ส่งเสริมการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมที่ชัดเจน 2) พัฒนาบุคลากร โดย สถานศึกษามีการดำเนินการตามแผนงาน โครงการ ในด้านการพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาทางไกลผ่าน 3) นิเทศกำกับติดตาม โดยสถานศึกษามีการติดตาม ตรวจสอบ การจัดการเรียนการสอนด้วยสื่อการศึกษาทางไกล ในด้านปัญหา อุปสรรคและแนวทางการแก้ไข องค์ประกอบหลักที่ 2 ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 1) การบริหารจัดการ โดยผู้บริหารสถานศึกษาศึกษานโยบายและแนวการปฏิบัติการจัดการศึกษาไกลผ่านดาวเทียม ผู้บริหารสถานศึกษาจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี 2) ภาวะผู้นำ โดยผู้บริหารสถานศึกษาเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับสื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อใช้ในการสอนทางไกลและให้ครูที่รับผิดชอบรายงานผลตามมาตรฐานการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมของสถานศึกษาทุกระยะ และติดตาม ตรวจสอบการจัดการเรียนการสอน องค์ประกอบหลักที่ 3 ด้านครู ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 1) การศึกษาหลักสูตร ครูวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อจัดทำแผนการเรียนรู้สอดคล้องกับการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม 4) การวัดผล ครูปลายทางประเมินผลการเรียนโดยมีการทดสอบหลังเรียนตามวัตถุประสงค์และนำผลการประเมินไปพัฒนาผู้เรียน ด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง องค์ประกอบหลักที่ 4 ด้านนักเรียน ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 1) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยนักเรียนได้รับทราบความสำคัญและจุดมุ่งหมายของการเรียนด้วยสื่อการศึกษาทางไกล มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายการจัดการศึกษา องค์ประกอบหลักที่ 5 ด้านชุมชนและการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 1) เครือข่ายความร่วมมือหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน 2) การมีส่วนร่วมของชุมชน สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครอง ผู้เรียน ได้แสดงความคิดเห็นและแจ้งปัญหา หรือข้อเสนอแนะ องค์ประกอบหลักที่ 6 ด้านผลสำเร็จ ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 1) เผยแพร่ผลงานสถานศึกษาจัดทำเอกสาร แผ่นพับ และเว็ปไซต์ ในการประชาสัมพันธ์ผลงานดีเด่นสู่ชุมชนและหน่วยงานภายนอก 2) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยสถานศึกษามีเวทีแสดงผลงาน จากการจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อการศึกษาทางไกลทั้งระดับโรงเรียนและในชุมชน สอดคล้องกับ Roger (1995) ได้ศึกษาประสิทธิภาพของการศึกษาทางไกลในโรงเรียนขนาดเล็กในชนบท โดยมีวัตถุประสงค์ คือ การหารูปแบบที่ชัดเจน ที่เป็นประโยชน์และท้าทายในการเรียนการสอนทางไกล โรงเรียนเป้าหมายที่ใช้ระบบการศึกษาทางไกล เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใน

การศึกษาครั้งนี้ ในการหารูปแบบ ทำให้ผู้เข้าร่วมศึกษา ได้รับความเข้าใจในเหตุผลของการจัดการศึกษาที่ผ่านมา เช่นเดียวกันก็เข้าใจเหตุผลสำหรับการจัดการศึกษาทางไกลในรูปแบบปัจจุบัน ผลลัพธ์ที่ได้คือ มีประโยชน์ต่อวิทยาลัยที่มีความพร้อมในการจัดการศึกษาทางไกล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า จากการศึกษาเอกสารและสังเกตสภาพก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล โดยภาพรวมมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นจากก่อนทดลองใช้รูปแบบทุกด้าน ผลการประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า ก่อนการทดลองใช้รูปแบบ โดยภาพรวมผลการประเมินอยู่ในระดับคุณภาพพอใช้ ผลการประเมินภาพรวมหลังการทดลองใช้รูปแบบอยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูประจำชั้น มีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการและขั้นตอนของการทดลองใช้รูปแบบ และผู้วิจัยได้สร้างคู่มือการใช้รูปแบบที่ผ่านการกลั่นกรองจากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียม จึงสามารถให้ข้อเสนอแนะนำไปสู่การปฏิบัติได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยได้รับการชี้แจงทำความเข้าใจในการนำรูปแบบไปใช้ โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมและการดำเนินงานตาม วงจรคุณภาพ (PDCA) ของเดมมิ่งในการดำเนินการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ Jusuay (2009) ทำการศึกษากระบวนการบริหารการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าสภาพการบริหารการจัดการอยู่ในระดับมาก และปัญหาในการบริหารจัดการอยู่ในระดับน้อย ส่วนข้อเสนอแนะการบริหารการจัดการในอนาคต คือ โรงเรียนควรจัดประชุม อบรม สัมมนาหรือศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาทักษะ เพิ่มประสบการณ์และสร้างความตระหนักในการจัดการเรียนการสอน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า ผลจากการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เนื่องจากรูปแบบนั้นสร้างขึ้นมาโดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ อย่างเหมาะสม กลั่นกรองจากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียม สามารถให้ข้อเสนอแนะนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับ Ritthiron (2016) ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 พบว่า ปัญหาการดำเนินงานคือ ปัญหาทั้งการกำหนดนโยบายการขับเคลื่อนความเข้มแข็ง การจัดการเรียนรู้ การนิเทศติดตาม และการประเมินผลและปรับปรุง ซึ่งผู้บริหารและครูต้องดำเนินการแก้ไขให้สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ผลการประเมินการใช้รูปแบบอยู่ในระดับคุณภาพดีมาก ประเมินรูปแบบจากการประชุมกลุ่มผู้ใช้รูปแบบ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูประจำชั้น มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบไปใช้ ด้านปัญหา อุปสรรคในการนำรูปแบบไปใช้ พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขาดแผนแม่บทในการส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียม ขาดการนิเทศติดตาม และสถานศึกษาขาดบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญที่ปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนการสอนด้วยสื่อทางไกล สอดคล้องกับ Jakchum (2016) ได้ทำวิจัยเรื่อง

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของครูด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผลการประเมินสมรรถนะก่อนและหลังการฝึกอบรม ได้คะแนนเฉลี่ย หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการประเมิน หลักสูตรฝึกอบรมและคู่มือประกอบหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมในระดับ มากที่สุด ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรม (E1 / E2) เท่ากับ 87.14 / 89.72

สรุป

จากผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติในพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล พบว่า ระดับการปฏิบัติ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านครู รองลงมา คือ ด้านผู้บริหารสถานศึกษาและนักเรียน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านผลสำเร็จ ซึ่งสภาพปัญหาดังกล่าวอาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาขนาดเล็กที่จัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมส่วนใหญ่ยังจัดการเรียนรู้ได้ไม่เต็มตามรูปแบบ มีครูไม่ครบชั้นเรียน ขาดแคลนสื่อ อุปกรณ์และงบประมาณในการบริหารจัดการมีไม่เพียงพอ ครูขาดความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศการศึกษาทางไกล ครูยังไม่ได้รับการพัฒนาการสอนจากสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เช่น google, youtube, facebook, website หรือสื่ออื่นๆ เป็นต้น ประกอบกับสถานศึกษาไม่มีการจัดทำเอกสาร แผ่นพับ และเว็ปไซต์ ในการประชาสัมพันธ์ผลงานดีเด่นสู่ชุมชนและหน่วยงานภายนอกและจัดกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อการศึกษาทางไกล เช่น ศึกษาดูงานจากโรงเรียนต้นทาง แม้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และแก้ไขเพิ่มเติมได้ให้ความสำคัญ กับเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยบัญญัติไว้ในหมวด 9 ว่าด้วยเทคโนโลยี ทางการศึกษา โดยเฉพาะในมาตรา 65-67 ที่รัฐต้องพัฒนาบุคลากรหรือ ผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ตลอดจนส่งเสริมให้มีการวิจัย และพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อการศึกษาให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย ซึ่งสอดคล้องกับสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (Thailand development research institute: TDRI) ชี้ให้เห็นถึงการแก้ปัญหาคุณภาพทางการศึกษาไทย โดยเฉพาะการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานยังไม่สามารถทำให้คุณภาพทางการศึกษาของประเทศดีขึ้นได้อย่างทั่วถึง ทั้งหลักสูตรและตำราเรียนของไทยยังไม่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีผลทำให้การเรียนการสอน และการสอบยังคงเน้นการจำเนื้อหามากกว่า เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง ทั้งนี้เป็นผลมาจากการขาดแคลนครู หรือครูไม่ครบชั้น ไม่ครบสาระการเรียนรู้โดยเฉพาะครูสอนภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ครูมีประสบการณ์การจัดการเรียนรู้น้อย ขาดสื่ออุปกรณ์ที่ทันสมัยและการเข้าถึงได้ลำบาก ทรัพยากรที่มีกระจัดกระจายไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่าและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ก็ทำได้ในวงจำกัด โรงเรียนในชนบทและโรงเรียนประจำจังหวัดหรือโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร มีความเหลื่อมล้ำและแตกต่างกันในด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา อันเป็นสิ่งที่บั่นทอนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอนาคต ถือเป็นสิ่งที่สะท้อนความมั่นคงของประเทศชาติประการหนึ่ง ซึ่งสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ

ไทย ได้เสนอแนะแนวทางการปฏิรูปการศึกษาด้านหลักสูตรสื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยี โดยสนับสนุนให้มีการนำระบบ ICT มาใช้ให้เหมาะสมกับการพัฒนาการศึกษาในศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 หน่วยงานต้นสังกัดควรส่งเสริมการนำรูปแบบการพัฒนาจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผลในทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จะทำให้จัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย

1.2 ควรเสริมสร้างองค์ความรู้ในการพัฒนาสื่อของสถานศึกษาให้กับผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานด้านการพัฒนาสื่อได้อย่างถูกต้องและทันยุคทันสมัย

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาประสิทธิผลในการนำรูปแบบการพัฒนาจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาทุกระดับ และทุกขนาด

2.2 ควรศึกษาการพัฒนาจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผลในสถาบันอาชีวศึกษา หรือสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

References

Asawapoom, S. (2015). *Educational Administration for teachers, course teaching material.* (2nd Ed.) Ubonratchatani: Pinlak.

Boonchom, S. (2012). *Preliminary Research.* (8th Ed.) Bangkok: Suwiriryasas.

_____. (2013). *Statistical Methods for Research.* (5th Ed.) Bangkok: Suwiriryasan. Prama Stavethira.

Bureau of Educational Testing. (2014). *National Student Quality Assessment Results, Academic Year 2014*. Retrieved January 8, 2019, from http://bet.obec.go.th/index/?p=2858

Jakchum, C. (2016). The Development of a training Program Based on Blended Learning for Enhancing Teacher's Competency on Using Information and Competency on Using Information and Communication Technology in Learning Management. *Journal of SakonNakhon Rajabhat University*, 11(2), 137-142.

Jusuay, S. (2009). *The Administration Process of Satellite Distance Education Management of Small Schools in Prachuap Khiri Khan Educational Service Area office 1*. (Master's Thesis). Sukhothai Thammathirat University. Nonthaburi.

Ministry of education. (2010). *The Basic Education Core Curriculum 20008*. (3rd Ed.) Bangkok: The Agricultural Cooperative Federation of Thailand, limited.

Office of the Basic Education Commission, ministry of education. (2006). *Assessment guidelines for actual conditions*. Bangkok: The Agricultural Cooperative Federation of Thailand, limited.

Office of the Basic Education Commission, ministry of education. (2014). *Policy for the Office of the Basic Education Commission, fiscal year 2015*. Bangkok: The Agricultural Cooperative Federation of Thailand, limited.

Office of the Basic Education Commission, Ministry of education. (2016). *Time Study Management Guide "Reduce study time, increase knowledge time"*. Office of the Basic Education Commission, Ministry of education.

Ritthiron, K. (2016). *Operation of Distance Education via Satellite in a Small School Surin Primary Educational Service Area Office Area.* Thesis Master of Educational Administration. Graduate School: Buriram Rajabhat University.

Rogers, E.M. (1971). Diffusion of Innovations 5th Edition New York Fee Press 1995 Rogers E.M. and F.S. Shoemaker "Communication of Innovation: A Cross Cultural Approach". New York: Free Press.

Satellite Distance Education Foundation. (2014) *A guide to the form of educational management with technology Distance education*. Bangkok: Amarin Printing & Publishing Public Co., Ltd.

Somboon, T. (2011). *Satellite Distance Education Management of Schools in Mae Hong Son Educational Service Area, 2*. Chiang Mai: Chiang Mai University.

Somnuk, P. (2008). *Measurement of the results of the study.* (6th ed.). Kalasin: Coordinate Printing.